

Цитування:

Сабадаш Ю. С. Інокультурні впливи як чинник формування специфічних рис мистецтва Київської Русі: семантика образу Сімаргла (Сімурга). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 1. С. 194–198.

Сабадаш Юлія Сергіївна,
доктор культурології, професор,
завідувач кафедри культурології
Маріупольського державного університету
<https://orcid.org/0000-0001-5068-7486>
juliasabadash2005@gmail.com

Sabadash Ju. (2025). Inocutural Influences as a Factor in Forming Specific Features of the Art of Kyivan Rus: Semantics of the Image of Simargl (Simurg). *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 194–198 [in Ukrainian].

ІНОКУЛЬТУРНІ ВПЛИВИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СПЕЦИФІЧНИХ РИС МИСТЕЦТВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ: СЕМАНТИКА ОБРАЗУ СІМАРГЛА (СІМУРГА)

Мета статті – виявити особливості інокультурних впливів на формування декоративних мотивів у художньому мистецтві Київської Русі на прикладі Сімаргла як одного із найбільш поширених образів іранської міфології. **Методологія дослідження.** Застосовано історико-культурний метод, типологічний метод, метод порівняльного аналізу, метод семантичного, мистецтвознавчого, стилістичного та композиційного аналізу, а також метод теоретичного узагальнення. **Наукова новизна.** Досліджено проблематику інокультурних впливів на формування декоративних мотивів в мистецтві Київської Русі; розглянуто образ Сімурга в східній та західній міфології та виявлено специфіку його трактування в давньоруській культурі; проаналізовано особливості репрезентації образу Сімаргла в археологічних пам'ятках XII–XIII ст. **Висновки.** Вплив іранської культури та предметно-художньої творчості на давньоруське мистецтво і ремесла відбувався протягом багатьох періодів становлення і розвитку народної культури і безпосередньо пов'язано з постійним торгівельно-дипломатичним і культурним обміном між Київською Руссю та Іраном. Зображення Сімурга у вигляді собаки-птаха уособлювало образ провідника душі померлого на небо, було втіленням бога-покровителя трьох стихій, який жив на священному дереві, оберігаючи його та забезпечуючи запліднення природи, символом династій Сасанідів, які владарювали в Ірані з III ст. до середини VII ст., до його завоювання арабами, а в ісламській містичній традиції в іранському суфізмі символізувало ідею Абсолюта, трансцендентного світу. Відоме на території Київської Русі з VI ст. до н.е. зображення собако-птаха використовувалося як потужний оберег проти злих сил. Приналежність Сімурга (за давньоруською традицією – Сімаргла) до пантеону богів володимирського циклу засвідчує зв'язок поширених у більшості видів мистецтва мотивів із зображенням цієї містичної істоти з небесним світом. Казковий міфічний напівптах, напівсобака, який є уособленням божественної сили в багатьох міфах – був головним джерелом натхнення для багатьох майстрів Київської Русі. Популярність зображення Сімаргла у давньоруському декоративно-прикладному мистецтві X–XIII ст. є свідченням відродження давніх образів зороастризму, що інтегрувалися як в мусульманську, так і в християнську культуру. Відображенням архаїчних народних магічних вірувань є звернення до образу Сімаргла в оздобленні кістяних і металевих виробів декоративно-прикладного та ювелірного мистецтва (колтів, браслетів, срібних чаш та ін.) з метою надання їм охоронних властивостей – крилаті двоногі собаки у вигляді доброзичливих але добре озброєних кігтями і зубами чудовиськ за повір'ям відганяли злих духів і захищали дерево життя. Стилзація зображення Сімаргла у давньоруській художній традиції відбувається в контексті розвитку флоральної орнаменталістики.

Ключові слова: мистецтво Київської Русі, Сімаргл (Сімург), семантика образу, собако-птах, інокультурні впливи, декоративні мотиви, орнамент.

Sabadash Julia, Dr. of Culture Studies, Professor, Head of the Department of Cultural Studies, Mariupol State University

Inocutural Influences as a Factor in Forming Specific Features of the Art of Kyivan Rus: Semantics of the Image of Simargl (Simurg)

The purpose of the article is to identify the features of foreign cultural influences on the formation of decorative motifs in the art of Kyivan Rus using the example of Simargl as one of the most common images of Iranian mythology.

Research methodology. The historical-cultural method, typological method, comparative analysis method, semantic, art historical, stylistic and compositional analysis method, as well as the method of theoretical generalisation were applied.

Scientific novelty. The issues of foreign cultural influences on the formation of decorative motifs in the art of Kyivan Rus were studied; the image of Simurgh in Eastern and Western mythology was considered and the specifics of its interpretation in ancient Rus culture were revealed; the features of the representation of the image of Simargl in archaeological monuments of the 12th–13th centuries were analysed. **Conclusions.** The influence of Iranian culture and subject-artistic creativity on ancient Russian art and crafts occurred during many periods of the formation and development of folk culture and is directly related to the constant trade, diplomatic and cultural exchange between Kyivan Rus and Iran. The image of the Simurgh in the form of a dog-bird personified the image of the guide of the soul of the deceased to heaven, was the embodiment of the god-patron of the three elements, who lived on the sacred tree, protecting it and ensuring the fertilisation of nature, a symbol of the Sassanid dynasties, which ruled in Iran from the 3rd century. to the middle of the 7th century, before its conquest by the Arabs, and in the Islamic mystical tradition in Iranian Sufism symbolised the idea of the Absolute, the transcendent world. Known in the territory of Kyivan Rus from the 6th century BC. the image of a bird-dog was used as a powerful amulet against evil forces. The belonging of Simurgh (according to the ancient Russian tradition – Simargl) to the pantheon of gods of the Vladimir cycle testifies to the connection of motifs common in most types of art with the image of this mystical creature with the heavenly world. The fabulous mythical half-bird, half-dog, which is the personification of divine power in many myths – was the main source of inspiration for many masters of Kyivan Rus. The popularity of the image of Simargl in the ancient Rus decorative and applied art of the 10th–13th centuries. is evidence of the revival of ancient images of Zoroastrianism, which were integrated into both Muslim and Christian culture. A reflection of archaic folk magical beliefs is the appeal to the image of Simargl in the decoration of bone and metal products of decorative and applied and jewellery art (colts, bracelets, silver bowls, etc.) in order to give them protective properties – winged two-legged dogs in the form of friendly but well-armed monsters with claws and teeth, according to legend, drove away evil spirits and protected the tree of life. The stylisation of the image of Simargl in the ancient Russian artistic tradition occurs in the context of the development of floral ornamentation.

Keywords: art of Kievan Rus, Simargl (Simurg), semantics of the image, dog-bird, foreign cultural influences, decorative motifs, ornament.

Актуальність теми дослідження. Серед розмаїття сюжетів та образів давньоруського мистецтва часів Київської Русі особливе місце займає міфічний зооморфний образ собако-птаха – істоти з крилами птаха, головою собаки, левиними лапами і хвостом павича, відомий як Сімаргл. Одна з найзагадковіших міфічних істот є водночас однією з найбільш інтеркультурних – цей образ наявний в іранських (Сімаргл, Сенмур або Сімарг), азербайджанських, перських (Сімург), індійських (Даруга), грецьких (Фенікс), арабських (Анга) та ін. міфах, отримавши таку ж масштабну репрезентацію в образотворчому, декоративно-прикладному, ювелірному та зброярському мистецтві. Цей образ наділений значним містичним та філософським контекстом, а дослідження його символіки посприяє глибшому розумінню та осмисленню значення звернення до образу Сімурга митцями, зокрема і давньоруськими.

Аналіз досліджень і публікацій. Незважаючи на активізацію дослідження різноманітних аспектів давньоруського мистецтва, зумовлену відродженням наукового інтересу до національної культури, на сучасному етапі існує небагато праць українських дослідників, присвячених розгляду образу Сімаргла. Окремі аспекти висвітлено у публікаціях, присвячених дослідженню давньоруських витворів мистецтва. Так, наприклад, О. Черненко в публікації «Чернігівський звір з Борисоглібського собору» [5] та А. Царенок у статті

«Чернігівський звір», «Чернігівський птах» та книга пророка Єзекиїля» [6] згадують про Сімаргла в контексті аналізу рельєфу із зображенням фантастичної істоти, що було знайдено в 1948 р. у Чернігові; Т. Іваненко, досліджуючи зооморфні мотиви у декоративно-ужитковому мистецтві давніх українців [3], Г. Дем'янової у публікації «Звіроформи як відгук тотемізму в українському образотворчому мистецтві: етнонаціональна специфіка» [2] та ін. Проте багато питань, пов'язаних з образом Сімаргла в мистецтві Київської Русі, зокрема проблематика інокультурного впливу потребує подальших наукових досліджень.

Мета статті – виявити особливості інокультурних впливів на формування декоративних мотивів у художньому мистецтві Київської Русі на прикладі Сімаргла як одного із найбільш поширених образів іранської міфології періоду сасанідів.

Виклад основного матеріалу. Історія культурного спілкування між давніми слов'янами та східними сусідами, зокрема Персією та Стародавнім Іраном налічує не одне століття і середні віки становлять важливу частину цього процесу. В мистецтвознавчому контексті звертає на себе той факт, що ряд зображень, композицій і символічних елементів, що зустрічаються у давньоруському та іранському мистецтві, мають сасанідські прототипи. Окремо слід згадати міфологічних тварин, які були широко поширені в мистецтві Стародавнього Ірану.

Одним із найзагадковіших образів давньої іранської міфології є Сімаргл – крилата істота з головою собаки, левиними лапами і хвостом павича, яке вважається типово сасанідським і відоме як «іранський фенікс», Сенмур або Сімарг. Дослідники стверджують, що на доісламських монетах Центральної Азії VII ст. ця крилата істота була безпосередньо пов'язана з іранською концепцією слави, що була імпортована в Персію наприкінці сасанідського періоду з регіона між сучасним Афганістаном і Таджикистаном.

Варто зазначити, що іранська цивілізація перебувала в тісному контакті з багатьма національними культурами протягом кількох тисячоліть. Протягом періоду розквіту Персидської імперії на величезному просторі від Інда до східного Середземномор'я відбувався процес міжкультурного обміну в релігії, міфології, художньому мистецтві, архітектурі та багатьох інших галузях людської життєдіяльності. Сасанідський період вирізняється впливом іранської культури на християнську та ісламську. В зороастризмі собака вшановувалася як блаженне створіння, яке майже прирівнюється до людини – за повір'ям у собак переселяються душі предків і є тваринами-апоτροпеями в поховальній обрядовості, оберігаючи міст на той світ. Функція посередника між світами посилювалася крилами птаха та розкішним хвостом.

Згодом ця істота почала з'являтися і в західному мистецтві, починаючи з Візантійської імперії та Ісламського халіфату і закінчуючи всією Європою до початку XIII ст. Його точне значення в мусульманській культурі досі є предметом дискусій, а сенсове наповнення його образу християнами робило крилатого пса-птаха доцільною прикрасою релігійних і світських творів мистецтва [10, 61].

В азербайджанському фольклорі Сімург має незвичну зовнішність і функцію та з'являється як птах-рятівник, який допомагає безпорадним людям в складних ситуаціях. На думку Б. Огель, відображення цієї істоти в фольклорі та мистецтві було зумовлено існуванням багатих міфологічних уявлень у багатьох народів, зокрема індусів (Даруга), іранців (Сімург), греків (Фенікс), арабів (Анга) та ін. [8, 123]. У цієї міфологічної істоти клюв подібний сталевому, кігті – кременю, її пір'я світиться у темряві, і хоча птах перетворюється на попіл, коли згорає, він постає з попелу. Існує легенда про птаха, який жив на горі Гаф багато років. Раз на п'ятсот років птах прилітав до Єгипту і відвідував гробницю Ра – бога Сонця.

Під час одного з таких візитів, коли Сімург наблизився до гробниці, птаха спіймали та кинули у вогонь. Але цей легендарний птах не горить у вогні, а воскресає з попелу. Птах залишається в Єгипті сорок днів, а потім повертається до Індії [7, 85].

У перській міфології Сімург вважається пращуром орла і живе на вершині гори Ельбрус: «ці незвичні жителі гір оберігають якусь таємницю, яка може бути сприйняття людським розумом» [11, 57], а якщо спалити пір'я цього птаха, вона прийде на допомогу. У тюркських міфах Сімург не лише захищає людей, але і може очищувати їх від злих намірів.

У східнослов'янській міфології Сімаргл (також Семаргл, Семаргл) бог, якого зазвичай зображували у вигляді крилатого пса. Через відмінності написання в двох історичних джерелах (у «Повісті временних літ» – Сімаргл, а в давньоруському повчанні «Слово некоего христілюбца» Сім та Ргел) походження та етимологія цієї фігури є предметом значних дискусій донині. У 1841 р. П. Преїс запропонував вважати Сема та Ргела персонажами, які відповідають старозавітнім Асімі та Нергалу. Його підтримав В. Мансікка [15]. Проте домінуючим поглядом є тлумачення Сімаргла як єдиного божества, запозиченого в іранській міфології (Сімург). На відміну від ряду інших міфологічних істот Стародавнього Сходу, він тісно пов'язаний з іранською міфологією, його канонічна іконографія, сформувавшись у пізньому сасанідському мистецтві (з V по VII ст.), набула в ньому досить широкого поширення. Ототожнення цієї істоти з птахом Саєною Авести та Сенмурвом пізньосасанідських джерел вперше зробив К. Тревер у 1930-ті рр., і воно домінувало в літературі до останнього часу. На її думку, Сенмурв (і його відомі образи в мистецтві) втілює три елементи і був божеством родючості, що живе на «Дереві всіх насіннь». Однак нещодавно ця гіпотеза була переглянута на основі нових відкриттів і перечитування джерел. Традиційний Сенмурв зараз вважається більшістю вчених втіленням Фарна, тоді як його літературний прототип, швидше за все, являв собою величезного птаха, схожого на павича, орла чи фенікса, як Симорг у поемі Шахнаме [9, 185–200]. Згідно з останніми дослідженнями, Сенмурв розглядався як уособлення зороастрійських богів Веретрагна і Хварена (Фарр, Фарн) – царської слави, багатства і божественного покровительства [9, 187]. Зображення цього звіра в християнському мистецтві походить із часів Сасанідів: тепер воно набуло нового трактування, щоправда, частково зберігши колишнє. Як і майже всі інші міфологічні істоти, Сенмурв розглядали в

християнському мистецтві як символ надприродних сил. Він також вважався захисником і посередником між світським і небесним світами. Чудові зразки Сенмурва, зображені в сасанідському та ранньому ісламському мистецтві, збереглися на дорогому посуді, ліпнині та текстилі. У більшості цих прикладів тварина має оральні елементи – а саме половинки пальмети або так звані сасанідські квіти – на своєму тілі, щоб підкреслити той факт, що вона представляла божество природи та родючості [11, 44]. Слід зазначити, що зображення міфічних звірів, які особливо широко використовувалися в декоративно-прикладному мистецтві в ісламський період, проникли в культури сусідніх країн.

Дослідники розділяють думку щодо належності Сімаргла до пантеону богів володимирського циклу та його інокультурного походження. Згідно з літописом у 980 р. князь Володимир встановив на київському пагорбі ідоли Дажбога, Перуна, Стрибога, Хорса, Мокоші та Сімаргла [1, 76], а в 988 р., після прийняття християнства – наказав скинути їх у Дніпро. При цьому таємничість Сімаргла перевищує таємничість всіх інших слов'янських богів. На території Київської Русі зображення собако-птаха відомі ще з VI ст. до н.е. Дослідники стверджують, що незважаючи на прийняття християнства «протягом XI–XIII ст. зображення страхіття в різноманітних творах давньоруського мистецтва (скульптурі, живопису та прикладному мистецтві) були численними» [1, 83]. М. Пуканец стверджує, що етимологія теоніма *Sīmurgh* пов'язана з санскритським *śyenaś* «хижак; орел, сокіл, яструб», який ідентичний авестійському *saēna-*, *Saēna* – «великий хижак», середньоперському *sēn-murγ* і новоперському *sīmurγ* «великий міфічний хижак» [15, 105]. У священному тексті «Бундахіса» трапляються рядки про істоту на ім'я Сімург, яка має троїсту природу – природу собаки, птаха та мускусної тварини, тому літає як птах, має багато зубів як собака і живе в норі як ондатра [14, 47]. На думку науковців, давніх слов'ян могло зацікавити в цій істоті іранської міфології її троїста природа і форма, проте набагато більш переконливим є припущення, що Сімаргл є дуже раннім запозиченням з іранських джерел, коли Сімург вже мав символічний статус верховного єдиного Бога. В ісламській містичній традиції в іранському суфізмі розвивається ідея символізації Сімурга як царя птахів для вираження ідеї Абсолюта, трансцендентного світу. Наприклад, відомий персидський поет Фарід ад-Діна Аттар описує давню легенду про містичну подорож птахів через сім долин, які прагнуть знайти свого міфічного царя Сімурга – метафори Бога, як

кінцевої мети духовного шляху). Цікаво, що з троїстої природи Сімурга в художній творчості отримали виявлення лише дві – собака і пташина.

Науковці припускають, що образ Сімаргла, репрезентований в блоках'яному рельєфі Борисоглібського собору в Чернігові (за припущенням кінець XI-початок XII ст.) [4, 70], розміщений на порталі головного входу мала геральдичне значення, а точніше було гербом володимиро-суздальських князів [1, 82].

Іконографія Сімаргла досить різноманітна – певні відмінності залежать від виду мистецтва і техніки виконання зображення. Проте загальноприйнятим є зображення Сімаргла як величезної істоти з головою і мордою собаки (зазвичай округлою з невеликими стоячими вухами), двома пташиними крилами і двома масивними кігтистими лапами (кількість лап зазвичай є однією з відмінностей, що допомагає відрізнити Сімаргла від грифона), а також довгим хвостом, що варіюється від павичого до драконячого, з пишними вигинами флорального характеру (наприклад рослинними трілисниками). У давньоруській іконографії, як і в іранській, зображення Сімаргла завжди пов'язано з рослинними мотивами, що проявляється у змалюванні міфічної істоти поруч з Деревом життя (зазвичай на колтах) або, у більшості випадків рельєфних зображень на творах декоративно-ужиткового мистецтва та ювелірних виробів, великій кількості стебел рослинної плетінки та завитих листків. Особливого поширення образ Сімаргла отримав у декоруванні кістяних та металевих давньоруських виробів декоративно-прикладного мистецтва – різьб'яні кістяні платівки, кістяні та металеві бляхи-накладки на скрині та шкатулки.

Висновки. Вплив іранської культури та предметно-художньої творчості на давньоруське мистецтво і ремесла відбувався протягом багатьох періодів становлення і розвитку народної культури і безпосередньо пов'язаний з постійним торговельно-дипломатичним і культурним обміном між Київською Руссю та Іраном. Зображення Сімурга у вигляді собаки-птаха уособлювало образ провідника душі померлого на небо, було втіленням бога-покровителя трьох стихій, який жив на священному дереві, оберігаючи його та забезпечуючи запліднення природи, символом династій Сасанідів, які владарювали в Ірані з III ст. до середини VII ст., до його завоювання арабами, а в ісламській містичній традиції в іранському суфізмі символізувало ідею Абсолюта, трансцендентного світу. Відоме на території Київської Русі з VI ст. до н.е. зображення собако-птаха використовували як потужний оберег проти злих сил. Приналежність Сімурга (за давньоруською традицією –

Сімаргла) до пантеону богів володимирського циклу засвідчує зв'язок поширених у більшості видів мистецтва мотивів із зображенням цієї містичної істоти з небесним світом.

Казковий міфічний напівптах, напівсобака, який є уособленням божественної сили в багатьох міфах – був головним джерелом натхнення для багатьох майстрів Київської русі. Популярність зображення Сімаргла в давньоруському декоративно-прикладному мистецтві Х–ХІІІ ст. є свідченням відродження давніх образів зороастризму, що інтегрувалися як в мусульманську, так ті в християнську культуру. Відображенням архаїчних народних магічних вірувань є звернення до образу Сімаргла в оздобленні кістяних і металевих виробів декоративно-прикладного та ювелірного мистецтва (колтів, браслетів, срібних чаш та ін.) з метою надання їм охоронних властивостей – крилаті двоногі собаки у вигляді доброзичливих, але добре озброєних кігтями і зубами чудовиськ за повір'ям відганяли злих духів і захищали дерево життя. Стилїзація зображення Сімаргла у давньоруській художній традиції відбувається в контексті розвитку флоральної орнаменталістики.

Література

1. Богусевич В. А. Зображення Сімаргла в давньоруському мистецтві. *Археологія*. 1961. Т. 12. С. 76–91.
2. Дем'янова Н. Звіроформи як відгук тотемізму в українському образотворчому мистецтві: етнонаціональна специфіка. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Рівне, 2012. Вип. 18: Т. 1. С. 48–54.
3. Іваненко Т. О. Зооморфні мотиви у декоративно-ужитковому мистецтві давніх українців. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2002. № 3. С. 24–33.
4. Остапенко М. А. Дослідження Борисоглібського собору в Чернігові. Архітектурні пам'ятки / за ред. Грабовського С. Я. Київ : Вид-во Академії архітектури, 1950. С. 64–72.
5. Черненко О. Чернігівський звір з Борисоглібського собору. *Сіверянський Літопис*. 2023. № 4. С. 7–20.
6. Царенко А. В. Чернігівський звір», «Чернігівський птах» та книга пророка Єзекїїля. *Сіверянський літопис*. 2024. № 2. С. 22–28.
7. Azərbaycan klassik edebiyatı kitabxanası. I cild, Xalq edebiyatı (tertibeden: T.Ferzeliyev, İ.Abbasov), Bakı, Elm, 1982.
8. Bahaeddin Ö. Türk mitolojisi (kaynakları ve açıklamaları ile destanlar), I cilt, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2010. 644 p.
9. Compareti M. The So-Called Senmurv in Iranian Art: A Reconstruction of an Old Theory, in Aa. Vv., Loquentes linguas. Studi linguistici e orientali in onore di Fabrizio A. Pennacchietti, Harrossowitz, Wiesbaden 2006. pp. 185–200.
10. Compareti M. The Elusive Persian Phoenix Simurgh and Pseudo-Simurgh in Iranian Arts. Paolo Emilio Persiani, 2021. 320 p.
11. Hakobyan Z. The senmurv and Other Mythical Creatures with Sasanian Iconography in the Medieval Art of Armenia and Transcaucasia. Fabulous Creatures and Spirits in Ancient Iranian Culture / ed. by Matteo Compareti, Bologna, 2018. Pp. 39–76.
12. Hasangizi A. Simurgh In Azerbaijani Folklore. Proceedings of three day international seminar on Persian & Sanskrit as shared heritage and cross cultural & historical connection between India, Iran, Afghanistan & Central Asia 9–11 February. pp. 54–63.
13. Mansikka V. Die Religion der Ostslaven. (in German). Helsinki: Fińska Akademia Nauk, 1922. 396 p.
14. Müller F. M (Ed.). The sacred books of the East. Volume V. Oxford: Clarendon Press 1880. 438 p.
15. Pukanec M.: Etymology of the name Simarǵl and some Iranian parallels. Slavica Slovaca. 2012. № 47. No.2. Pp. 104–107.

References

1. Bohusevych, V. A. (1961). The Image of Simargl in Ancient Rus Art. *Archaeology*, 12, 76–91 [in Ukrainian].
2. Demianova, N. (2012). Animal Forms as a Response to Totemism in Ukrainian Fine Art: Ethno-National Specificity. *Ukrainian Culture: Past, Present, Ways of Development*, 18, 1, 48–54 [in Ukrainian].
3. Ivanenko, T. O. (2002). Zoomorphic Motifs in Decorative and Applied Art of Ancient Ukrainians. *Bulletin of the Kharkiv State Academy of Design and Arts*, 3, 24–33 [in Ukrainian].
4. Ostapenko, M. A. (1950). Research of the Boris and Glib Cathedral in Chernihiv. *Architectural monuments. Publishing House of the Academy of Architecture*. pp. 64–72 [in Ukrainian].
5. Chernenko, O. (2023). Chernihiv Beast from the Boris and Glib Cathedral. *Siveryanskyi Litopys*, 4, 7–20 [in Ukrainian].
6. Tsarenok, A. V. (2024). “Chernihiv Beast”, “Chernihiv Bird” and the Book of the Prophet Ezekiel. *Siveryanskyi Litopys*, 2, 22–28 [in Ukrainian].
7. Azərbaycan klassik edebiyatı kitabxanası. I cild, Xalq edebiyatı (1982). terribeden: T.Ferzeliyev, İ.Abbasov, Bakı, Elm [in Azerbaijani].
8. Bahaeddin, Ö. (2010). Türk mitolojisi (kaynakları ve açıklamaları ile destanlar), I cilt, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi [in Turkish].
9. Compareti, M. (2006). The So-Called Senmurv in Iranian Art: A Reconstruction of an Old Theory, in Aa. Vv., Loquentes linguas. Studi linguistici e orientali in onore di Fabrizio A. Pennacchietti, Harrossowitz, Wiesbaden. pp. 185–200 [in English].
10. Compareti, M. (2021). The Elusive Persian Phoenix Simurgh and Pseudo-Simurgh in Iranian Arts. Paolo Emilio Persiani [in English].
11. Hakobyan, Z. (2018). The Senmurv and Other Mythical Creatures with Sasanian Iconography in the Medieval Art of Armenia and Transcaucasia. *Fabulous Creatures and Spirits in Ancient Iranian Culture*. Bologna. pp. 39–76 [in English].
12. Hasangizi, A. (2017). Simurgh In Azerbaijani Folklore. Proceedings of three-day international seminar on Persian & Sanskrit as shared heritage and cross cultural & historical connection between India, Iran, Afghanistan & Central Asia 9–11 February. pp. 54–63 [in English].
13. Mansikka, V. (1922). Die Religion der Ostslaven. Fińska Akademia Nauk [in German].
14. Müller F. M (Ed.). (1880). The Sacred Books of the East. Vol. V. Clarendon Press [in English].
15. Pukanec, M. (2012). Etymology of the name Simarǵl and some Iranian parallels. *Slavica Slovaca*, 47, 2, 104–107 [in English].

*Стаття надійшла до редакції 08.01.2025
Отримано після доопрацювання 12.02.2025
Прийнято до друку 20.02.2025*